

Osiągnięty efekt rzeczowy i ekologiczny – formularz ogólny Sprawozdanie z realizacji zadania (jeżeli dotyczy)

Tytuł zadania: **Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych w Słupsku w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej w 2023r.**

Nr umowy: **WFOŚ/D/723/637/2023**

Sprawozdanie z realizacji zadania (jeżeli dotyczy):

Należy uzupełnić, jeżeli wymóg składania sprawozdania został określony w umowie dofinansowania zawartej z WFOŚiGW w Gdańsku

Zadanie 1. Park Krajobrazowy Mierzeja Wiślana

A. Czynna ochrona

Działanie 1. Utrzymanie i wzmocnienie ostoju dla zwierząt – pielęgnacja istniejących remiz leśnych oraz remiz i zadrzewień śródpolnych.

W I kwartale 2023 r. dokonano kontroli miejsc dotychczasowych nasadzeń i wytypowano odcinki do tegorocznych prac. W marcu przeprowadzono zabiegi pielęgnacyjne polegające na ogłowieniu i podcięciu gałęzi kilkuset wierzb, które osiągnęły już odpowiednie wymiary, lub rozrosły się i utrudniają przejazd na lokalnych drogach. Pod koniec marca uzupełniono sadzonkami ubytki w szpalerach i remizach śródpolnych, dokonano cięć pielęgnacyjnych drzewek, zabezpieczono osłonkami sadzonki przed zgryzieniem przez zwierzynę oraz w miarę potrzeb, wzmacniano je palikami.

W czerwcu br. w celu ułatwienia wzrostu drzewom i krzewom, posadzonym w zarówno w bieżącym roku, jak i w poprzednich latach, wykoszono towarzyszącą pokrywę roślinną (o łąkowym charakterze), zagłuszającą sadzonki.

W grudniu br. dokonano kontroli zadrzewień pod kątem ewentualnych uszkodzeń tegorocznych i starszych nasadzeń w wyniku zgryzania przez bobry, silnych wiatrów.

Działanie 2. Ochrona środowiska przyrodniczego – akcje porządkowe i prewencyjne.

Akcje porządkowe przeprowadzono w strefie zadrzewień śródpolnych oraz cieków wodnych w żuławskiej części otuliny Parku (głównie w obszarze Natura 2000).

Podczas patroli za priorytet przyjęto monitoring wydm nadmorskich. Teren Parku i otuliny odwiedzają rzesze turystów. Główne (lecz nie jedyne) zagrożenie stanowią auta parkowane na terenie lasu i przy wydmach (w miejscach niedozwolonych) oraz plażowanie i załatwianie potrzeb fizjologicznych na wydmach. Powoduje to zniszczenie pokrywy roślinnej, uruchomienie piaszczystego podłoża i procesów erozyjnych oraz wzrost zagrożenia pożarowego i zwiększoną ilość odpadów (zagrożenie sanitarne i epidemiczne). W ramach patroli pracownicy Parku upominali i edukowali turystów w zakresie zagrożeń i sposobów ochrony środowiska. W październiku oraz w okresie przedświątecznym wzmocniono również działania prewencyjne na terenie leśnym (we współpracy ze Strażą Leśną), mające na celu zapobieganie pozyskiwaniu choinek i stoiszu na święta.

Zadanie 2. Nadmorski Park Krajobrazowy

A. Czynna ochrona

Działanie 1. Reintrodukcja mikołajka nadmorskiego.

Kontynuacja działań mających na celu wspieranie cennych gatunków roślin poprzez wprowadzanie na historyczne, naturalne miejsca występowania gatunku charakterystycznego dla wydm nadmorskich - mikołajka nadmorskiego.

Działanie 2. Ochrona płazów poprzez montaż ogrodzeń tymczasowych minimalizujących śmiertelność podczas sezonowej migracji

W ramach działania zamontowano tymczasowe ogrodzenia do ograniczania śmiertelności w dwóch lokalizacjach, gdzie wskazano odcinki dróg o najwyższym ryzyku kolizji i śmiertelności płazów pod kołami samochodów, czyli w miejscach przecięcia korytarzy ekologicznych oraz przebiegających w bezpośrednim sąsiedztwie zbiorników wodnych - droga wojewódzka nr 216 w rejonie Uroczyska „Każa” koło Jastarni na Półwyspie Helskim oraz ulica Wczasowa we wsi Karwieńskie Błoto Drugie.

Działanie 3. Ochrona gatunków ptaków i nietoperzy związanych ze zbiorowiskami leśnymi

Kontynuacja wieloletniego programu dotyczącego gromadzenia danych o rozmieszczeniu gatunków sów związanych ze zbiorowiskami leśnymi na terenie Parku i otuliny, w celu planowania działań ochronnych.

Druga część działania to program związany z ochroną zubożonych siedlisk leśnych, polegający na wywieszaniu i monitoringu zasiedlenia budek lęgowych dla ptaków wróblowych i schronów dla nietoperzy w drzewostanach lasów gospodarczych z niedoborem naturalnych kryjówek.

Działanie 4. Zwalczanie inwazyjnych i potencjalnie inwazyjnych obcych gatunków roślin

Kontynuacja prac rozpoczętych w 2021 roku. W miejscach najcenniejszych przyrodniczo, gdzie stwierdzono występowanie rdestowców, podjęto prace w celu zwalczania gatunków inwazyjnych. Prace prowadzono zgodnie z „Wytycznymi dotyczącymi zwalczania rdestowców na terenie Polski”

Działanie 5. Wykonanie zabiegów pielęgnacyjnych w Alei lipowej wzdłuż drogi Rzucewo-Osłonino.

"Aleja Lipowa" zlokalizowana przy drodze powiatowej nr 1513G, łączącej wieś Rzucewo i Osłonino jest jedną z najpiękniejszych alei przydrożnych w województwie pomorskim. W literaturze podawana jest także jako najstarsza w Polsce i została wpisana do rejestru pomników przyrody w 1955 r. Przeprowadzone zabiegi pielęgnacyjne w ciągu całej alei, polegające między innymi na usuwaniu samosiewów drzew oraz zakrzaczeń znajdujących się na terenie alei, pozbawiły sędziwych drzew konkurencji młodych osobników. Ponadto mając na względzie bezpieczeństwo ludzi i mienia w otoczeniu drzew, wykonano cięcia pielęgnacyjne usuwając susz i wykonując redukcję koron. Sprawdzono również istniejące wiązania konarów. W ramach działania poprzez wykonanie miejsca postojowego oraz ustawieniu tablic edukacyjnych powstał punkt edukacyjny.

B. Inwentaryzacje i monitoring

Działanie 1. Monitoring stanu jakości wód rzek przymorskich

W ramach wieloletniej współpracy z Naukowym Kołem Chemików Politechniki Gdańskiej dotyczącej wskaźników fizyczno-chemicznych wód rzek przymorskich, prowadzono ocenę stanu jakości wód w rzekach na terenie Parku.

C. Zagospodarowanie turystyczne

Działanie 1. Ukierunkowanie ruchu turystycznego poprzez opracowanie i wykonanie tablic edukacyjnych na zejściach na plażę, szlakach turystycznych oraz na terenie miejscowości w NPK.

Podstawowym celem jest udostępnienie Parku dla turystów i prowadzenie szeroko rozumianej edukacji ekologicznej. W ramach realizacji zadania konieczne było utrzymanie w dobrym stanie technicznym istniejącego oznakowania turystycznego i informacyjnego, które ze względu duży ruch turystyczny narażone jest często na dewastację, w związku z czym wymagało dozoru technicznego i regularnych zabiegów konserwacji.

Zadanie 3. Trójmiejski Park Krajobrazowy

A. Czynna ochrona

Działanie 1. Zmniejszenie negatywnych skutków rozwoju infrastruktury drogowej w obrębie TPK dla populacji płazów poprzez montaż płotków ograniczających ich śmiertelność

W ramach działania w połowie marca wzdłuż drogi gruntowej (ul. Cystersów) przy północnym krańcu jeziora Wyspowo, na terenie leśnictwa Marianowo, został rozstawiony tymczasowy płotek zabezpieczający dla płazów. Działania miały zminimalizować śmiertelność płazów na tym obszarze podczas masowych migracji rozrodczych: ropuchy szarej i żaby trawnej, żaby moczarowej, wodnej oraz traszek zwyczajnej i grzebieniastej. Działania realizowano w oparciu o zezwolenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku (decyzja nr RDOŚ-Gd-WZG.6401.42.2022.MK.2 z dnia 15.03.2022 r.). Dodatkowo w 2023 r. płotki rozstawiono wokół przygotowanych w 2022 r. zimowisk dla płazów. W trakcie całego okresu wiosennej migracji płazów, pracownicy Parku dokonywali regularnych kontroli zabezpieczenia, przy okazji przenosząc osobniki, które zatrzymały się przy płotku.

Wyniki dwuletnich działań ochrony czynnej sprawozdano do RDOŚ w Gdańsku w zakresie wykorzystania decyzji zezwalającej na umyślne chwytywanie, przetrzymywanie, umyślne przemieszczanie z miejsc regularnego przebywania na inne miejsca oraz umyślne płoszenie i niepokojenie osobników chronionych gatunków płazów, wydanej dla PZPK (pismo TPK.4034.2.2022.AK.2. z dnia 19.06.2023).

Kosztem realizacji zadania był koszt paliwa na potrzeby dojazdu na kontrole płotków.

Działanie 2. Ochrona czynna siedlisk łąkowych i wrzosowisk oraz usuwanie gatunków inwazyjnych na terenie TPK (łąki w Dolinach: Radości, Samborowo, Czystej Wody, Szuwary Jeziora Wyspowskiego, Okuniewskie Łąki, łąki w rezerwacie przyrody „Łęg nad Sweliną”, Łąka nad Zagórską Strugą, wrzosowiska w ue Okuniewskie Łąki)

Jedynym skutecznym sposobem zachowania cennych półnaturalnych łąk na terenie Parku, jest czynna ochrona. W przypadku łąk polega ona głównie na ich systematycznym koszeniu. Zaniechanie okresowych zabiegów ochronnych doprowadzi do zarośnięcia obszaru łąk roślinnością drzewiastą i szybkiego zaniku walorów przyrodniczych tego obszaru. W ramach projektu kontynuowano wieloletnie działania w celu zachowania łąk na terenie Parku oraz działania związane z utrzymaniem wrzosowiska Okuniewskie Łąki w 7 lokalizacjach o łącznej powierzchni 7,51 ha. Kosztem realizacji zadania była wartość usług (zawartych

umów) oraz koszt paliwa na potrzeby dojazdu w celu weryfikacji powierzchni, nadzoru nad umowami i procedur odbiorowych.

B. Inwentaryzacje i monitoring

Działanie 1. Monitoring wykorzystania zastępczych miejsc gniazdowania (budek lęgowych) dla dziuplaków (w tym gągoła) na obszarze TPK.

Na obszarze Parku w ramach prowadzenia czynnej ochrony populacji ptaków gniazdujących w dziuplach (tzw. dziuplaków) rozwieszonych jest około 30 dużych budek lęgowych (typu D). Gągoł *Bucephala clangula* jest gatunkiem awifauny podlegającym, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt, ścisłej ochronie gatunkowej i wymagającym ochrony czynnej. W celu sprawdzenia stopnia skuteczności tej formy ochrony czynnej (czyli wykorzystania budek przez dziuplaki, w tym gągoły) prowadzony jest monitoring ich zasiedlenia. Monitoring prowadzą od wielu lat samodzielnie pracownicy TPK. Wiosną prowadzono także monitoring populacji lęgowej gągoła na terenie Parku.

Podczas wyjazdów terenowych notowano także występowanie i weryfikowano znane stanowiska gatunków ptaków, w tym dzięcioł czarny, sóweczka, włośchatka, pliszka górską, pluszcz, raniuszek, dzięcioł zielony, wodnik, raniuszek, kruk. Prowadzono inwentaryzację bociana białego.

Kosztem realizacji zadania był koszt paliwa na potrzeby dojazdu na kontrolę.

C. Zagospodarowanie turystyczne

Działanie 1. Ukierunkowanie ruchu turystycznego poprzez ciągłe utrzymywanie we właściwym stanie technicznym szlaków pieszych, systemu ścieżek dydaktycznych, szlaku rowerowego, w celu ochrony najcenniejszych zasobów przyrody, poprzez umieszczenie i odnawianie oznakowania informacyjnego w rezerwach przyrody i na ścieżkach rowerowych.

Obecne zagospodarowanie TPK w infrastrukturę turystyczną to: ścieżki dydaktyczne, wyznakowane szlaki piesze, trasy rowerowe, tablice informacyjne, tablice granic Parku. W ramach działania dokonano przeglądu stanu tablic granicznych i edukacyjnych. Ostatecznie wymieniono lub naprawiono 3 tablice. Zakupiono słupki do odnowienia oznakowania ścieżki przyrodniczej w Dolinie Samborowo. Sukcesywnie uzupełniano oznakowanie pomników przyrody – 11 obiektów.

Kosztem realizacji zadania był koszt usług remontowych uzupełniających oznakowanie oraz koszt paliwa na potrzeby wyjazdów terenowych w celu oceny stanu infrastruktury w terenie, stanu oznakowania pomników, nadzoru nad realizowaną umową.

Działanie 2. (dodatkowe zrealizowane w ramach aneksu nr 1) Zakup 2 szt. tabletek wraz z akcesoriami, kamery inspekcyjnej endoskopowej oraz woderów /spodniobutów.

W ramach zadań dodatkowych doposażono pracowników w sprzęt: w tablety z lokalizatorem GPS, kamerę inspekcyjną endoskopową oraz wodery. Ułatwi to prowadzenie działań ochrony czynnej i monitoring w kolejnych latach.

Zadanie 4. Wdzydzki Park Krajobrazowy

A. Czynna ochrona

Działanie 1. Czynna ochrona siedlisk na wyspie Sidły na jeziorze Wdzydzkim (kontynuacja zadania z lat ubiegłych)

Wyspa Sidły to miejsce o niezwykłych walorach przyrodniczych i krajobrazowych. W zbiorowisku występują rzadkie gatunki łąkowe i torfowiskowe m. in. bardzo liczna (po kilka tysięcy osobników) populacja nasięzrzała pospolitego *Ophioglossum vulgatum* i listery jajowatej *Listera ovata*, turzycy żółta *Carex flava* i łuszczkowata *Carex lepidocarpa*, gatunki z rodzaju *Dactylorhiza*, kruszczyk błotny *Epipactis palustris* oraz kozłek dwupienny *Valeriana dioica*. Aby zachować ten unikatowy fragment przyrody Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego prowadzono kontrolowany wypas rodzimych owiec rasy pomorskiej oraz do koszenie niedojadów zmiennowilgotnej łąki.

Działanie 2. Bartnictwo WPK

Pszczoly pełnią w lesie liczne funkcje, a ich obecność na terenach leśnych, zwłaszcza na obszarach chronionych, jest niezbędna ze względu na ochronę ginących gatunków roślin, wymagających zapylania. W lesie praca pszczół służy zwiększeniu ilości zdrowych i płodnych nasion potrzebnych do odnowienia lasu, pożywienia dla ptaków, zwiększenia urodzaju owoców leśnych. Chemizacja środowiska, wprowadzanie monokultur, likwidacja zadrzewień i zakrzewień, upadek bartnictwa, ubogie pożytki, a także choroba pasożytnicza (warroza) sprawiły, że obecnie w lasach brakuje tych owadów. Konieczne są więc starania, mające na celu przywracanie lasom pszczół oraz ochronę naturalnych kolonii, które zasiedlają barcie lub kłody. Przywrócenie tradycji bartniczych w lasach Wdzydzkiego Parku

Krajobrazowego to nie tylko edukacja i atrakcja dla turystów, ale głównie wartość dla ekosystemu, w którym pszczoły leśne spełniają ważną rolę. W ramach realizacji zadania zakupiono pokarm dla pszczoł oraz lek na warrozę.

Działanie 3. Monitoring i czynna ochrona populacji skalnicy torfowiskowej *Saxifraga hirculus* we Wdzydzkim Parku Krajobrazowym

Skalnica torfowiskowa jest gatunkiem związanym z mszystymi, nieleśnymi torfowiskami niskimi typu soligenicznego. Spotyka się ją w miejscach silnie i stabilnie uwodnionych, ale nigdy nie ulegają podtopieniu. Jako roślina światłolubna o bardzo słabych zdolnościach konkurencyjnych, rośnie w miejscach o niskim zwarciu innych roślin naczyniowych, na kobiercach mszystych. W ramach czynnej ochrony skalnicy torfowiskowej *Saxifraga hirculus* we Wdzydzkim Parku Krajobrazowym zrealizowano prace polegające na odkrzaczeniu i wykoszeniu siedliska występowania tego gatunku.

Działanie 4. Czynna ochrona siedlisk - odkrzaczenie, usunięcie posuszu z obszaru torfowisk użytków ekologicznych „Kotel” i „Tucholskie Mszary” w celu poprawy stosunków wodnych wpływających na zachowanie siedliska

Użytek ekologiczny „Kotel” to wykształcony kompleks roślinności wysokotorfowiskowej: centralną część rynny zajmuje kompleks kępowo - dolinkowy budowany przez mszary kępowe *Sphagnetum fuscum*, *S. magellanici* i zbiorowiska dolinkowe - *Caricetum limosae* i *Rhynchosporium albae*.

Użytek ekologiczny „Tucholskie Mszary” to wykształcony kompleks roślinności torfowiskowej: na torfowisku licznie *Eriophorum angustifolium*, *Eriophorum vaginatum*, *Carex rostrata*, *Oxycoccus palustris* oraz *Juncus effusus*.

W celu ochrony różnorodności biologicznej terenów wodno-błotnych wykonano zabiegi czynnej ochrony na użytkach ekologicznych. Prace te polegały na usunięciu zadrzewień i posuszu krzewów, głównie sosny, brzozy i wierzby wraz z wyniesieniem pozyskanej biomasy poza obszar działań ochronnych.

Działanie 5. Czynna ochrona ptaków i nietoperzy na terenie WPK

We Wdzydzkim Parku Krajobrazowym żyje 11 gatunków nietoperzy. Jednym z poważniejszych zagrożeń dla egzystencji nietoperzy jest ubywanie naturalnych kryjówek. Bardzo skuteczną metodą stosowaną głównie w lasach jest rozwieszanie specjalnych skrzynek tzw. schronów. Ubywanie kryjówek oraz miejsc rozrodu to nie tylko poważne zagrożenie dla nietoperzy, ale również dla dużej części ptaków. Tworzenie sztucznych schronień jest szczególnie potrzebne w monokulturach leśnych, gdzie bardzo trudno o naturalne kryjówki. Wdzydzki Park Krajobrazowy to w 64% lasy, które z kolei w blisko 90% tworzy sosna zwyczajna. W takich drzewostanach trudno o naturalne schronienia, dlatego też w latach ubiegłych pracownicy Parku podjęli działania polegające na zawieszeniu budek dla ptaków i nietoperzy oraz ich późniejszym monitoringu. W wyniku, którego odnotowano wysoki odsetek zajętości i wykorzystywania sztucznych schronów zarówno przez ptaki jak i nietoperze. W ramach czynnej ochrony ptaków i nietoperzy na terenie WPK pracownicy Parku uzupełnili wybrane powierzchnie o nowe schronienia oraz naprawiono budki zawieszane w latach ubiegłych. Zabezpieczono wybrane budki za pomocą opaski z blachy na pniu drzewa przed dostaniem się do środka drapieżników.

Działanie 6. Ochrona różnorodności biologicznej Użytku ekologicznego „Jezioro Drzędno” poprzez zwalczanie inwazyjnych gatunków obcych – raka pręgowatego.

W ramach działania w jeziorze Drzędno prowadzono odłowy kontrolne raka pręgowatego metodą wyłowu z zastosowaniem nurkowania. Realizacja zadania polegała na ręcznym chwytaniu osobników raka pręgowatego przez pletwonurka. Rak pręgowaty to gatunek, który nie jest rodzimy dla polskiej przyrody i często powoduje szkody w środowisku naturalnym. Jego obecność wiąże się z zagrożeniem dla innych roślin i zwierząt naturalnie występujących w danym miejscu, głównie raka szlachetnego. Zadanie ma na celu ocenę możliwości restytucji raka szlachetnego w wodach lobeliowego jeziora Drzędno.

B. Inwentaryzacje i monitoring

Działanie 1. Inwentaryzacja, monitoring przyrodniczy oraz patrolowanie obszaru Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego

W ramach planowanych działań i realizacji Planu Ochrony Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego niezbędna jest kontynuacja badań polegających na inwentaryzacji i monitoringu przyrodniczego flory i fauny oraz inwentaryzacja obecnych i projektowanych form ochrony przyrody w celu utrzymania wysokich walorów przyrodniczych Parku.

W celu ochrony wartości przyrodniczych Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego niezbędne jest odpowiednio szybkie wykrycie zagrożeń i przeciwdziałanie im. W związku, z czym w ramach zadania realizowane było patrolowanie terenu Parku i otuliny w celu identyfikacji i oceny potencjalnych zagrożeń, oraz innych przepisów z zakresu ochrony środowiska (m.in. utrzymania porządku, gospodarki odpadami, pozyskiwania

kopalin, nawożenia gnojowicy, używania łodzi z silnikiem motorowym na jeziorach Parku, czy nielegalnej, niewłaściwej zabudowy brzegów zbiorników wodnych i zmiany w zagospodarowaniu linii brzegowej itp.).

C. Zagospodarowanie turystyczne

Działanie 1. Monitoring przepływu ruchu turystycznego oraz oznakowania szlaków rowerowych i pieszych na terenie WPK

Prowadzono działania mające na celu zapewnienie właściwego utrzymania oznakowania szlaków na terenie WPK. Rowerzyści oczekują kompletności i wygody wynikającej z oznakowania trasy. W okresie od marca do czerwca prowadzono monitoring oznakowania szlaków pieszych i rowerowych na terenie WPK. We wrześniu przeprowadzono inwentaryzację stanu technicznego oraz oznakowania przyrodniczego szlaków pieszych i rowerowych położonych na terenie WPK. W wyniku monitoringu przeprowadzono kilka drobnych napraw oraz zlikwidowano grafitti na drogowej tablicy informacyjnej Wdzydzki Park Krajobrazowy.

Monitoring ilości osób korzystających ze szlaków odbywał się w okresie od czerwca do września po przez obserwację ilości turystów na danym szlaku oraz poprzez umieszczenie fotopułapek na szlaku rowerowym „Wokół Jezior Wdzydzkich” na Przerębskiej Hucie oraz na szlaku kajakowym na rzece Wdzie w okolicach miejscowości Loryniec. Pozwoliło to oszacować ilość turystów przebywających i korzystających z walorów przyrodniczych i krajobrazowych Parku.

Zadanie 5. Kaszubski Park Krajobrazowy

A. Ochrona czynna

Działanie nr 1. Patrole

Straż Parku przeprowadziła co miesięczne patrole na obszarze Parku wraz ze Strażą Leśną oraz Policją. W czasie patroli nie tylko wystawiano mandaty karne ale w głównej mierze pouczano uczestników zdarzeń w zakresie naruszeń prawa dotyczącego ochrony środowiska i ochrony przyrody.

Jednym z ważniejszych zadań Parku jest ochrona bioróżnorodności i właściwego stanu siedlisk poprzez przeprowadzanie zintegrowanych patroli służby Parku z innymi służbami mundurowymi. Cel wspólnych patroli to nie tylko same kontrole w terenie nielegalnej zabudowy, nielegalnych wysypisk śmieci, nielegalnych wyrębów drzew, naruszeń stosunków wodnych ale także uświadamianie społeczeństwa w zakresie naruszeń prawa dotyczącego ochrony środowiska i ochrony przyrody. W okresie letnim związanym z wzmożonym napływem turystów takie patrole pomagają uniknąć zagrożeń związanych z nielegalnym rozpalaniem ognisk, rozbijaniem obozów, kąpielą w miejscach potencjalnie niebezpiecznych i wjazdem pojazdami mechanicznymi w bezpośrednią strefę brzegową jezior.

B. Inwentaryzacje i monitoring

Działanie nr 1. Monitoring ptactwa wodno-błotnego

Monitoring ptactwa zamieszkującego jeziora południowej i wschodniej części Kółka Jezior Raduńskich (jeziora Lubowisko, Dąbrowskie, Patulskie, Ostrzyckie, Wielkie i Małe Brodno) przeprowadził ornitolog pan Adam Michalak wraz z pracownikami Parku. Prace terenowe prowadzono pieszo i z kajaka płynąc wokół każdego jeziora około 50 metrów od jego brzegu. Liczenia odbyły się w maju, czerwcu i lipcu 2023 r. w dniach :

- pierwsze liczenie (do 25 czerwca) prowadzono w maju: 20 i 21;
- drugie liczenie (do 30 lipca), odstęp między pierwszym i drugim liczeniem wynosił ponad 4 tygodnie, prowadzono je w czerwcu: 24, 25 i 26, oraz w lipcu: 01 i 02 lipca.

Działanie nr 2. Monitoring linii brzegowej jezior pod kątem antropopresji

Kaszubski Park zorganizował akcje dla wolontariuszy mającą na celu monitoring linii brzegowej jezior północnej i zachodniej części Kółka Jezior Raduńskich (jeziora Lubowisko, Dąbrowskiego, Patulskiego, Ostrzyckiego, Wielkiego i Małego Brodno). Wolontariusze obchodzili wyznaczony fragment linii brzegowej wytypowanego jeziora i wykonywali dokumentację miejsc, na których stwierdzono nielegalne zrzuty ścieków lub gnojowicy, nielegalnie postawione domki letniskowe i pomosty oraz inne zaobserwowane zagrożenia wynikające z działalności człowieka np. nielegalne wysypiska śmieci czy zasypywanie brzegów jezior. Dodatkową atrakcją była możliwość obserwacji ptactwa wodnego oraz badanie jakości wód na najczęściej uczęszczanych plażach, które znajdowały się na przedmiotowym terenie.

C. Zagospodarowanie turystyczne

Działanie nr 1. Naprawa drobnej infrastruktury KPK

Na terenie KPK zostały rozmieszczone tablice graniczne oraz tablice informacyjne w postaci map przedstawiających powierzchnię, największe atrakcje przyrodnicze i turystyczne Parku. Ze względu na długotrwałe użytkowanie i działanie czynników pogodowych (deszcz, mróz, słońce) wymagają one systematycznej konserwacji lub wymiany na nowe. KPK oddało do renowacji 5 szt. tablic map oraz zakupiło tablice graniczne, które uległy całkowitemu zniszczeniu. Zakupione materiały do naprawy małej

architektury pracownicy parku wykorzystali do samodzielnej naprawy i konserwacji słupków, stelaży tablic oraz odmalowania kamieni z informacjami na temat „Drogi Kaszubskiej”.

Działanie nr 2 (dodatkowe zrealizowane w ramach aneksu nr 1) Zakup 2 zbiorników na deszczówkę.
Drewniane zbiorniki pozwolą zatrzymać wodę opadową z orywnowania budynku do ponownego użycia w otoczeniu siedziby KPK.

Zadanie 6. Zaborski Park Krajobrazowy

A. Czynna ochrona

Działanie 1. Obce gatunki inwazyjne

Usuwno gatunki inwazyjne roślin z siedlisk hydrogenicznych w sąsiedztwie brzegów jeziora Charzykowskiego: rdestowca ostrokończystego, niecierpka gruczołowatego, kolczurki klapowanej i barszczy kaukaskich.

Kosztem realizacji zadania był zakup paliwa oraz materiałów do usuwania roślin (środki ochrony osobistej, worki, sprzęt ogrodniczy i inne).

Działanie 2. Czynna ochrona siedlisk i gatunków roślin

Wykonano zadania ochrony czynnej siedliska przyrodniczego 7230 w Dolinie Kulawy. Działanie polegało na koszeniu roślinności zielnej oraz usuwaniu nalotów drzew i krzewów na torfowisku. Z całej powierzchni ręcznie wygrabiano i usuwano biomasę (pokos).

Kosztem realizacji zadania był zakup paliwa i pilarki spalinowej oraz usługa koszenia i odkrzaczania.

B. Inwentaryzacje i monitoring

Działanie 1. Inwentaryzacja i monitoring ptaków

Przeprowadzono monitoring włośchatki (populacja lęgowa), łabędzia krzykliwego i innych ptaków wodno-błotnych (populacja zimująca). Realizowany był monitoring zimorodka (populacja lęgowa) i pliszki górskiej (populacja lęgowa). Prace wykonywane są przez pracowników parku.

Kosztem realizacji zadania był zakup paliwa.

C. Zagospodarowanie turystyczne

Działanie 1. Konserwacja i remont infrastruktury na ścieżkach edukacyjnych

Ścieżka edukacyjna kanalizuje ruch turystyczny i przyczynia się do ochrony cennych siedlisk i gatunków oraz jest elementem edukacji biernej.

Przeprowadzono remont i konserwację ścieżki. Kosztem realizacji zadania była usługa konserwacji i remontu ścieżki oraz zakup paliwa.

Zadanie 7. Park Krajobrazowy Dolina Słupi

A. Czynna ochrona

Działanie 1. Ochrona cennych gatunków ryb

Pod koniec sierpnia 2023 roku w ramach czynnej ochrony ryb litofilnych wsypano płukany żwir i kamienie na tarlisko w rzece Kwaczej. Żwir wsypano na zrenaturyzowanym w 2006 roku, parkowym odcinku tej rzeki, w pobliżu trzech deflektorów typu B. Powiększono i odnowiono ok 100 m² tarliska.

Działanie 2. Ochrona nietoperzy

Od stycznia do marca 2023 r pracownicy Parku prowadzili pierwszą część akcji wymiany zużytych lub zniszczonych skrzynek rozrodczych dla nietoperzy. W ciągu 7 dni wyjazdów terenowych wymieniono skrzynki, a ich lokalizacje w systemie GIS podano miejscowym Nadleśnictwom. Pod koniec 2023 roku zakupiliśmy dodatkowo sztuczne drewniane ukrycia dla nietoperzy. Działania te kontynuowano w październiku listopadzie i grudniu. Wymieniono skrzynki rozrodcze które uległy uszkodzeniu lub zostały zniszczone w wyniku penetracji dzięciołów, głównie drewniane typu: Stratmann, Angielski i Issel. Wymiana skrzynek lub przewieszenie w inną lokalizację powodowana jest również wycinką drzew oraz wiatrolomami.

W ramach działania w 2023 roku wykonano również zabezpieczenie 3 studni, będących miejscem zimowania nietoperzy- we współpracy z Nadleśnictwem Leśny Dwór (od którego otrzymano część materiału). Zabezpieczenie to poprawi wilgotność oraz termikę studni jako zimowisk dla nietoperzy, umożliwiając im bezpieczne przetrwanie zimy.

Kosztem realizacji zadania było paliwo do wyjazdów terenowych oraz zakup skrzynek rozrodczych.

Działanie 3. Czynna ochrona torfowiska „Gogolewko”

Działanie polegało na wykoszeniu dwóch powierzchni - w tym usunięciu nalotu i odrośli drzew i krzewów - z wyniesieniem/wywiezieniem biomasy (pokosu) i zagospodarowaniem jej we własnym zakresie w dwóch różnych terminach. W lipcu, sierpniu i wrześniu pracownicy Parku prowadzili nadzór nad realizacją usługi:

powierzchnia nr 1 - z silną ekspansją trzciny pospolitej.; powierzchnia nr 2 - powierzchnia pozbawiona ekspansji trzciny pospolitej. Wykonane prace odebrano bez uwag. Koszt zadania stanowiło usuwanie nalotu drzew i krzewów, koszenie torfowiska oraz zakup paliwa do wyjazdów terenowych.

Działanie 4. (dodatkowe zrealizowane w ramach aneksu nr 1) - remont systemu umożliwiającego bezpieczną migrację płazów w pobliżu Łysomic

Ze środków zaoszczędzonych z przetargu na koszenie torfowiska „Gogolewko” jesienią 2023 r. wykonaliśmy remont systemu przejść dla płazów pod drogą powiatową w pobliżu Łysomic. Wymieniono m.in. 6 uszkodzonych płotków naprowadzających płazy do tuneli, uzupełniono ziemią rozmyte przez wodę skarpy przy płotkach oraz wyczyszczono system odprowadzający wody opadowe z jezdni przy płotkach naprowadzających.

B. Inwentaryzacje i monitoring

Działanie 1. Monitoring ichtiofauny

Przez prawie cały 2023 r. wykonywano czyszczenie i obsługę skanerów monitorujących wędrówki ichtiofauny w przepławkach na węźle wodnym w Słupsku. Wymieniono zużyte i zabrudzone „tło” z PCV w skanerach oraz wykoszono i odkrzaczono dojście do skanera na przepławce PZW na Wyspie Słupskiej, jak również zakupiono paliwo do wykonania w/w czynności. Przeprowadzono prace związane z naprawą płyt skanera do monitoringu wędrówek ichtiofauny na węźle wodnym w Słupsku.

W okresie od maja do września pracownicy PKDS prowadzili monitoring węgorzy wstępujących w zamontowanej pułapce na węźle wodnym w Słupsku. Dokonywano też bieżących napraw tego urządzenia, wymieniono m.in. pompę wody. W sumie w 2023 odłowiono 736 młodych węgorzy, które po zmierzeniu wypuszczono powyżej elektrowni wodnej w Słupsku w celu umożliwienia ich migracji w górę Słupi do Parku. Uzyskane dane przekazano do Zakładu Ryb Wędrownych IRŚ w Gdańsku.

We wrześniu pracownicy Parku (podobnie jak w latach ubiegłych) prowadzili badania sukcesu tarłowego pstrągów potokowych, troci wędrownych oraz łososi atlantyckich na znanych tarliskach w dorzeczu Słupi. Aby oszacować ilości i wielkości młodych ryb wykonywano elektropułowy z brodenia na 13 stanowiska w 10 rzekach. Wszystkie odłowione ryby po ich policzeniu i zmierzeniu wypuszczano w miejscu złowienia. Uzyskane dane przekazano do Zakładu Ryb Wędrownych IRŚ w Rutkach.

W dniu 12 września 2023 pobrano próbki z płetw brzusznych od 20 łososi atlantyckich do badań genetycznych. Utrwalone alkoholem kawałki płetw przekazano do badań

Działanie 2. Monitoring nietoperzy

Po dwuletniej przerwie spowodowanej pandemią Covid 19 ponownie z pomocą koła chiropterologów PTOP Salamandra przy Uniwersytecie Gdańskim oraz studentów z Akademii Pomorskiej w okresie od 7 do 13 lutego przeprowadzono zimową kontrolę miejsc hibernacji nietoperzy. Kontrola objęła 30 piwnic znajdujących się na terenie Parku i otuliny. Były to piwnice pod budynkami mieszkalnymi i gospodarczymi, wolnostojące typu ziemianki, stare studnie, tunel w nasypie kolejowym jak i stara hydrofornia. Najliczniej reprezentowane w tym roku były nocki Natterera i gacki brunatne.

W dniach 13-26.07.2023 przeprowadzono letni monitoring ukryć nietoperzowych. Kontrolę skrzynek rozrodczych na terenie Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi” przeprowadzono jak co roku w drugiej połowie lipca. Łącznie skontrolowano około 400 ukryć: drewnianych, trocinobetonowych i styrobetonowych w kilku typach, które w ostatnich latach były przewieszane i wymieniane. Wprowadzono również nowe stratmany, które zawieszono od trzech lat. Skrzynki rozrodcze stanowią tylko ukrycia zastępcze i są uzupełnieniem naturalnych schronień. W trakcie monitoringu spisano również wszystkie uszkodzone ukrycia, a niektóre uszkodzone wymieniono w trakcie kontroli.

Działanie 3. Inwentaryzacja przyrodnicza proponowanych form ochrony przyrody

Zmierzono parametry i dokonano charakterystyki przyrodniczej 3 proponowanych pomników przyrody – 3 dębów szypułkowych w rejonie Żelkówka.

C. Zagospodarowanie turystyczne

Działanie 1. Bieżące utrzymanie i konserwacja elementów 5 ścieżek przyrodniczych w Parku

W 2023 roku dokonano gruntownego odnowienia zagospodarowania turystycznego na najatrakcyjniejszej ścieżce przyrodniczej w Gałąźni Małej. Odnowiono otablicowanie ścieżki, wykonano nowy mostek przy niszy źródłiskowej oraz odnowiono dwa inne mosty przez strumień „Huczek”, odnowiono schody, barierki i poręcze. Wykonano też zupełnie nowe dojście do grodziska kultury łużyckiej.

Na ścieżce przyrodniczej „Szlakiem pięciu jezior” ustawiono nowe tablice kierunkowe oraz poddano konserwacji istniejące tablice informacyjne, opisujące atrakcje ścieżki.

Ponadto wykonano:

- przegląd stanu oznakowania drzew pomnikowych, wymiany słupków i tablic opisujących konkretne drzewa pomnikowe;
- wymieniono uszkodzone tabliczki kierunkowe służące do oznakowania trasy rowerowej.
- naprawiono pokrycie dachu na wiacie turystycznej- stacja wodna nad Słupią w Leśnym Dworze
- zakupiono paliwo do wyjazdów terenowych.

Efekt ekologiczny:

Należy podać wartości mierzalne:

Zadanie 1. Park Krajobrazowy Mierzeja Wiślana

- Czynna ochrona siedlisk-12ha
- Liczba nasadzanych roślin- 271 szt
- Liczba patroli -12

Zadanie 2. Nadmorski Park Krajobrazowy

- Liczba nasadzanych roślin- 105 szt
- Liczba osobników objętych czynną ochroną-1129 osobników
- Zwalczanie inwazyjnych gatunków obcych- 150m2

Zadanie 3. Trójmiejski Park Krajobrazowy

- Czynna ochrona siedlisk-7,51 ha
- Zwalczanie inwazyjnych gatunków obcych-1400 m2
- Liczba gatunków objętych działaniami- 6

Zadanie 4. Wdzydzki Park Krajobrazowy

- Czynna ochrona siedlisk- 8,6 ha
- Zwalczanie inwazyjnych gatunków obcych- 8,45 ha

Zadanie 5. Kaszubski Park Krajobrazowy

- Obszar objęty patrolami- 64 000 ha

Zadanie 6. Zaborski Park Krajobrazowy

- Czynna ochrona siedlisk – 0,5 ha
- Zwalczanie inwazyjnych gatunków obcych-0,12 ha

Zadanie 7. Park Krajobrazowy Dolina Słupi

- Czynna ochrona siedlisk- 2,4 ha
- Liczba gatunków objętych działaniami-5

Należy opisać efekt ekologiczny, uzasadnić ewentualne rozbieżności pomiędzy efektem planowanym, a osiągniętym:

Zadanie 1: Park Krajobrazowy Mierzeja Wiślana

A. Czynna ochrona

Działanie 1. Utrzymanie i wzmocnienie ostoi dla zwierząt w postaci remiz leśnych oraz pielęgnacja zadrzewień śródleśnych

Prace prowadzone były na terenie o łącznej powierzchni **12 ha**, w tym około 3,5 km liniowych szpalerów wierzbowych utworzonych w minionych latach oraz w remizach śródleśnych. Zamieszczono 9 postów na portalu społecznościowym w temacie nasadzeń, pielęgnacji i promocji zadania. Łącznie zarejestrowano 26587 wyświetleń i 1647 aktywności dotyczących tych postów. Zamieszczono również artykuł na stronie internetowej Parku. Zakupiono materiały eksploatacyjne oraz **271 szt** sadzonek drzew owocowych

Wzrosło zainteresowanie tematyką zadrzewień ze strony rolników, a działania Parku są naśladowane i promowane nie tylko w regionie, ale za pośrednictwem mediów również w całej Polsce. W otulinie Parku przybyło zadrzewień, a w związku z tym miejsc bytowania zwierząt. Stopniowo przywracane są walory przyrodnicze obszarów wiejskich najcenniejszych fragmentów otuliny Parku i odtwarzane elementy tradycyjnego krajobrazu rolniczego przyjazne ptakom i innym organizmom.

Działanie 2. Ochrona środowiska przyrodniczego – akcje porządkowe i prewencyjne

Działania warunkują ochronę sztandarowych siedlisk PKMW (plaże i wydmy) oraz zadrzewień śródpolnych i obrzeży Wisły Królewieckiej przed degradacją krajobrazu, roślinności oraz minimalizują zagrożenia dla przebywających tam zwierząt. Zamieszczono 2 posty na portalu społecznościowym (4272 wyświetlenia, 431 reakcji). Odbyło się **12 całodziennych patroli** we współpracy ze służbami mundurowymi z regionu.

Zadanie 2. Nadmorski Park Krajobrazowy

A. Czynna ochrona

Działanie 1. Reintrodukcja mikołajka nadmorskiego.

Z nasion zebranych jesienią 2022 roku uzyskano wiosną około 150 sadzonek. Do okresu sadzenia na skutek inwazji ślimaków przetrwało **105** sadzonek, które wprowadzono do środowiska jesienią 2023 r. We wrześniu zebrano 50 koszyczków nasion do dalszej hodowli i uzyskania sadzonek w kolejnym roku.

Działanie 2. Ochrona płazów poprzez montaż ogrodzeń tymczasowych minimalizując ich śmiertelność podczas sezonowej migracji

Przy Uroczysku „Każa” zainstalowano ogrodzenie o długości ok. 423 mb, odłowiono w wiaderka i przeniesiono ponad 418 zwierząt, z czego prawie połowę stanowiły ropuchy szare (202 osobniki). Pozostałe gatunki to grzebiuszka ziemna i żaba moczarowa. W Karwieńskich Błotach ustawiono ok. 209 mb ogrodzenia. Przeniesiono 686 płazy – głównie ropuchę szarą oraz żaby zielone i trawne oraz traszkę zwyczajną. W sumie przeniesiono **1104** płazów i ustawiono 632 mb tymczasowego ogrodzenia. W pracach uczestniczyli pracownicy NPK i 5 wolontariuszy.

Działanie 3. Ochrona gatunków ptaków i nietoperzy związanych ze zbiorowiskami leśnymi

W trakcie badań terenowych stwierdzono 19 stanowisk puszczyków, gdzie zlokalizowano **25** osobników, w tym 3 pary, 17 pojedynczych samców i 2 pojedyncze samice.

Sprawdzono i wyczyszczono 124 budki lęgowe dla ptaków, w których stwierdzono zasiedlenie na poziomie 37% (gniazda ptasie oraz ślady, które świadczyły o sukcesie lęgowym i odchowaniu piskląt, głównie gniazda bogatki i modraszki oraz 4 gniazda kowalika), a w 30% miejsce noclegu ptaków. Tylko w 21 % budek nie stwierdzono zasiedlenia. W 6 budkach lęgowych dla ptaków zanotowano wykorzystywanie ich przez nietoperze, prawdopodobnie karliki.

Działanie 4. Zwalczanie inwazyjnych i potencjalnie inwazyjnych obcych gatunków roślin

Wykonano prace polegające na mechanicznym usuwaniu rdestowców przy pomocy kos spalinowych, maczet, i sekatorów na wybranych stanowiskach.. Uzyskaną biomasę rozzdrabniano i pozostawiono w miejscu. W ramach zadania zakupiono siatkę metalową ocynkowaną. Prace przeprowadzono na 2 stanowiskach o łącznej powierzchni ok. **150** m², 8-krotnie w okresie od kwietnia do września.

Działanie 5. Wykonanie zabiegów pielęgnacyjnych w Alei Lipowej wzdłuż drogi Rzucewo-Ostoino.

W okresie od lutego do listopada 2023 r. prowadzono nadzór nad wykaszaniem samosiewów w obrębie Alei Lipowej oraz prac specjalistycznych w obrębie koron drzew polegających na usunięciu suszu, redukcji i obniżeniu koron wytypowanych drzew oraz kontroli wiązań, które wpłynęły na bezpieczeństwo w obrębie Alei. Wykonano oznakowanie samosiewów lipowych, pozostawionych do dalszej pielęgnacji i utrzymania. Prace polegające na wykaszaniu samosiewów i zakrzaczeń prowadzono na całej długości Alei Lipowej-ok 2000 m.

B. Inwentaryzacje i monitoring

Działanie 1. Monitoring stanu jakości wód rzek przymorskich

Pobrano czterokrotnie i przebadano próby wody z 17 cieków w 44 stałych miejscach pobierania.

Zadanie 3. Trójmiejski Park Krajobrazowy

A. Czynna ochrona

Działanie 1. Zmniejszenie negatywnych skutków rozwoju infrastruktury drogowej w obrębie TPK dla populacji płazów poprzez montaż płotków ograniczających ich śmiertelność

W sumie w 2023 r. przeniesionych zostało około 861 płazów, wśród których najliczniejszą grupę (podobnie jak w latach ubiegłych) stanowiły ropuchy szare. Łącznie przeniesiono płazy z **6 gatunków**: - ropucha szara *Bufo bufo*, żaba trawna *Rana temporaria*, żaba moczarowa *Rana arvalis*, żaba wodna *Pelophylax esculentus*,

traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*, traszka zwyczajna *Lissotriton vulgaris*. Przy zimowisku stwierdzano tylko ropuchy szare.

Podczas przenoszenia płazów każdorazowo notowano także osobniki martwe, którym udało się obejść zabezpieczenie. W 2023 r. naliczono 131 osobników martwych.

Działanie 2. Ochrona czynna siedlisk łąkowych i wrzosowisk oraz usuwanie gatunków inwazyjnych na terenie TPK (łąki w Dolinach: Radości, Samborowo, Czystej Wody, Szuwary Jeziora Wyspowskiego, Okuniewskie Łąki, łąki w rezerwacie przyrody „Łęg nad Sweliną”, Łąka nad Zagórką Strugą, wrzosowiska w uje Okuniewskie Łąki)

Zgodnie z zawartymi umowami działania ochrony czynnej przeprowadzono na łącznej powierzchni: koszenie **7,51 ha**, usuwanie gatunków inwazyjnych **1400 m²**. Utrzymany zostanie zatem otwarty charakter krajobrazu Parku na powierzchniach: 7,08 ha - w użytkowaniu łąkowym, 0,43 ha – otwartych wrzosowisk. Zagrożenie związane z występowaniem gatunków inwazyjnych ograniczono w dwóch miejscach ich rozprzestrzeniania - powierzchnia ok. 1400 m².

Koszenie łąk umożliwia utrzymanie warunków dla gatunków związanych z tymi siedliskami m.in.: wielosił błękitny, pełnik europejski, stoplamka Fuchsa, stoplamka plamistego i innych z rodzaju *Dactylorhiza*. Prowadzony równolegle monitoring występowania tych gatunków potwierdza skuteczność i celowość prowadzenia działań.

Zgodnie z wnioskiem zabiegiem koszenia i odsłaniania wrzosowiska miała być powierzchnia 7,35 ha – powierzchnię zweryfikowano w terenie i zwiększono ją nieznacznie do 7,51 ha. Nie zmieniano lokalizacji poszczególnych powierzchni planowanych do objęcia działaniami w ramach projektu. Rozbieżności w powierzchni wynikają raczej z doprecyzowania powierzchni w konkretnym roku prowadzenia prac i pomiaru GPS.

B. Inwentaryzacje i monitoring

Działanie 1. Monitoring wykorzystania zastępczych miejsc gniazdowania (budek lęgowych) dla dziuplaków (w tym gągoła) na obszarze TPK.

W ramach działania w kwietniu i maju 2022 r. prowadzono inwentaryzację lęgowej populacji gągoła na terenie Parku. Skontrolowano 13 zbiorników wodnych. W bieżącym roku zebrane dane pozwoliły oszacować lęgową populację gągoła na obszarze Parku na 10-11 par lęgowych. Skontrolowano 28 budek lęgowych. Dwie budki spadły. Obecność gągoła potwierdzano w 3 budkach. W 9 budkach stwierdzano gniazdowanie bogatki, w 5 – bogatki lub modraszki, w 2 – szpaka. Pozostałe budki nie zostały zasiedlone lub stwierdzano gniazdowanie błonkówek.

Zadanie 4. Wdzydzki Park Krajobrazowy

A. Czynna ochrona

Działanie 1. Czynna ochrona siedlisk na wyspie Sidły na jeziorze Wdzydzkim (kontynuacja zadania z lat ubiegłych)

Zwierzęta w roli „żywych kosiarek” były wypasane od maja do końca października na obszarze **4 ha**. Działanie wymagało dokoszenia zmiennowilgotnej łąki o pow **0,6 ha**. Gdyby nie interwencja służby Wdzydzkiego Parku Krajobrazowe i wypas owiec, łąka zarosłaby krzewami i drzewami, co doprowadziłoby do powolnej jej degradacji i utraty walorów cennych przyrodniczo. Działanie to w długofalowym efekcie przyczyni się do poprawy siedliska i zachowania cennych gatunków roślin i zwierząt.

Działanie 2. Bartnictwo WPK

Czynna ochrona owadów zapylających poprzez dokarmianie rodzin pszczoł w zasiedlonych kłodach bartnych, co z kolei przyczyni się do większej ich przeżywalności, zwiększenia liczebności a tym samym poprawy środowiska naturalnego. Działanie obejmowało utrzymanie, konserwacje i monitoring 11 sztuk barci.

Działanie 3. Monitoring i czynna ochrona populacji skalnicy torfowiskowej *Saxifraga hirculus* we Wdzydzkim Parku Krajobrazowym

Ochrona skalnicy torfowiskowej polega głównie na zachowaniu stabilizacji dotychczasowych warunków wodnych w siedlisku oraz w ich bezpośrednim sąsiedztwie. Wykonane zabiegi z zakresu ochrony czynnej siedliska przyrodniczego – skalnicy torfowiskowej, poprzez wykoszenie i odkrzaczenie stanowiska jej występowania przyczyniło się do zahamowania procesu sukcesji naturalnej, w wyniku, której siedliska te tracą swój otwarty charakter, zmniejsza się ich powierzchnia i stopniowo pogarszają się warunki do rozwoju rzadkich gatunków roślin. Działanie przeprowadzono na obszarze **0,5 ha**.

Działanie 4. Czynna ochrona siedlisk - odkrzaczanie, usunięcie posuszu z obszaru torfowisk użytków ekologicznych „Kotel” i „Tucholskie Mszary” w celu poprawy stosunków wodnych wpływających na zachowanie siedliska

Przeprowadzenie zabiegów ochrony czynnej na torfowiskach Kotel i Tucholskie Mszary przyczyniło się do zahamowania procesu sukcesji naturalnej w wyniku której siedliska te tracą swój otwarty charakter, zmniejsza się ich powierzchnia i stopniowo pogarszają się warunki siedliskowe rzadkich gatunków roślin. Głównym celem wykonanych zadań ochronnych jest zwiększenie uwilgotnienia, zmniejszenie transpiracji i poprawa warunków świetlnych dla rzadkich roślin związanych z torfowiskami m.in. rosziczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*, modrzewnica zwyczajna *Andromeda polifolia*, wełnianka pochwowata *Eriophorum vaginatum*. Wykonane działania były niezbędne aby zahamować naturalną sukcesję i zachować torfowiska będące ostoją wielu cennych gatunków roślin i zwierząt. Działanie przeprowadzono na obszarze ok **3,5 ha**.

Działanie 6. Ochrona różnorodności biologicznej Użytku ekologicznego „Jezioro Drzędno” poprzez zwalczanie inwazyjnych gatunków obcych – raka pręgowatego.

W celu ochrony różnorodności biologicznej Użytku ekologicznego „Jezioro Drzędno” prowadzone odłowy na powierzchni **8,45 ha**, kontrolne pozwoliły określić wielkość populacji gatunków inwazyjnych i niepożądanych (w szczególności raka pręgowatego i gatunków ryb karpiowatych) oraz ograniczyć liczebności raka pręgowatego. Łącznie wyłowiono 81 szt raka pręgowatego w tym 71 samic z jajami.

B. Inwentaryzacje i monitoring

Działanie 1. Inwentaryzacja, monitoring przyrodniczy oraz patrolowanie obszaru Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego

Podjęte zadanie ma na celu monitorowanie istniejących form ochrony przyrody, inwentaryzacji gatunków chronionych, monitoring i kontrola działań z zakresu czynnej ochrony przyrody na wyspie Sidły, inwentaryzacja nielegalnej zabudowy na obszarze WPK w celu powstrzymania rozpraszania zainwestowania rekreacyjnego oraz ochrony przed zainwestowaniem brzegów nie zagospodarowanych, patrolowanie obszaru Jezior Wdzydzkich pod kątem używania łodzi motorowych, prowadzenie rejestru obserwacji ważniejszych zdarzeń i procesów zachodzących w przyrodzie, kulturze, krajobrazie, gospodarce i zagospodarowaniu przestrzennym na terenie Parku i jego otuliny.

Zadanie 5. Kaszubski Park Krajobrazowy

A. Ochrona czynna

Działanie nr 1. Patrole

Oprócz całorocznej kontroli terenu przed zagrożeniami antropogenicznymi, w okresie letnim związanym z wzmożonym napływem turystów patrole pomagają uniknąć zagrożeń związanych z nielegalnym rozpalaniem ognisk, rozbijaniem obozów, kąpielą w miejscach potencjalnie niebezpiecznych i wjazdem pojazdami mechanicznymi w bezpośrednią strefę brzegową jezior. Obszar objęty patrolami- **64 000 ha**. Prowadzone były dwa patrole w miesiącu.

B. Inwentaryzacje i monitoring

Działanie nr 1. Monitoring ptactwa wodno-błotnego

Po zakończeniu monitoringu i po zestawieniu z danymi monitoringu z zeszłego roku poznamy skład gatunkowy ptactwa wodno-błotnego całego Kółka Jezior Raduńskich z zestawieniem ilości osobników danego gatunku. Obszar monitoringu:powierzchni jezior 705,3 ha, długość linii brzegowej jezior 49,09 km

Działanie nr 2. Monitoring linii brzegowej jezior pod kątem antropopresji

Wykonany monitoring linii brzegowej jeziora Lubowisko, Dąbrowskiego, Patulskiego, Ostrzyckiego, Wielkiego i Małego Brodno pozwolił na weryfikację legalności zaobserwowanych pomostów, usunięcie odpadów z zaśmieconych odcinków jezior oraz poznanie jakości wody na uczęszczanych plażach nad jeziorami. Długość inwentaryzowanej linii brzegowej 49,09 km

Zadanie 6. Zaborski Park Krajobrazowy

A. Ochrona czynna

Działanie 1. Obce gatunki inwazyjne

W sezonie wegetacyjnym czterokrotnie zwalczano barszcze kaukaskie na dwóch stanowiskach o powierzchni około **0,1 ha**. Zastosowano metodę mechaniczną polegającą na wykopywaniu korzeni. Usuwano niecierpka gruczołowatego i kolczurkę klapowaną z brzegu Jeziora Charzykowskiego w miejscowości Charzykowy, od Funki do Bachorza oraz w Małych Swornegaciach (na długości około 6.650 mb linii brzegowej). Rośliny są wrywane w całości z gleby przed okresem kwitnienia.

Usuwno rdestowca ostrokończystego na stanowisku w Starym Młynie o powierzchni około **0,02 ha**. Zabieg wykonano kilkakrotnie w czasie sezonu wegetacyjnego wycinając lub wyrwijając wszystkie pędy.

Działanie 2. Czynna ochrona siedlisk i gatunków roślin

Zabieg czynnej ochrony torfowiska, polegający na koszeniu i odkrzaczaniu, wykonano na powierzchni ok. **0,5 ha**.

B. Inwentaryzacja i monitoring

Działanie 1. Inwentaryzacja i monitoring ptaków

Monitoring wóchatki przeprowadzono na terenie Zaborskiego Parku Krajobrazowego (powierzchnia 34 026 ha). Monitoring zimorodka i pliszki górskiej prowadzony jest na 250 km linii brzegowej rzek i jezior w granicach Zaborskiego Parku Krajobrazowego. Monitoringiem łabędzi krzykliwych i ptaków wodno-błotnych zimujących objęte było 17 stanowisk na jeziorach oraz rzekach.

Zadanie 7. Park Krajobrazowy Dolina Słupi

A. Ochrona czynna

Działanie 1. Ochrona cennych gatunków ryb

Dosypano żwir i kamienie na sztucznym tarlisku na rzece Kwaczej, uzyskując odnowienie ok. 100 m² tarliska. Niestety bardzo wysokie stany wód zimą 2023 roku uniemożliwiły policzenie ilości gniazd ryb na odnowionym tarlisku. Efekt ekologiczny tego działania można będzie ocenić porównując dane z odłowów narybkowych za 2023 rok i 2024 rok. W 2023 r. trakcie odłowów narybkowych na przedmiotowym tarlisku, wykonanych w dniu 15 września na 50 metrach długości rzeki, stwierdzono 85 sztuk troci, 104 sztuki troci wędrownej, 2 minogi strumieniowe i jednego głowacza. Spodziewamy się, że po tegorocznym powiększeniu i odnowieniu tego tarliska ilości narybku ryb litofilnych wzrosną, co powinny potwierdzić odłowy planowane we wrześniu 2024 roku.

Przerzucono w sumie 736 małych węgorzy europejskich przez jaz w Słupsku, stanowiący barierę w wędrówce tych ryb.

Przeprowadzono monitoring ilości i wielkości ryb na 12 tarliskach w dopływach rzeki Słupi i na tarlisku w ujściu Kanału Młyńskiego w Słupsku – łącznie monitoringiem objęto 13 tarlisk (naturalnych i sztucznych). Z cennych gatunków odłowiono: troć wędrowna – 506 sztuk, łosoś atlantycki – 79 sztuk, lipień – 7 sztuk, węgorz europejski – 8 sztuk, głowacz białopłetwy – 75 sztuk, minóg strumieniowy – 8 sztuk. Na przestrzeni lat widać negatywne zmiany w ilości i składzie gatunkowym ichtiofauny, wywołane prawdopodobnie zmianami klimatycznymi – ustępowanie lipienia, spadek ilości ryb zimnolubnych. W trakcie tych badań odnotowano obecności tam bobrowych uniemożliwiających dostanie się ryb wędrownych na tarliska, co znacznie zmniejsza efektywność naturalnego tarła. Tamy takie występują obecnie na rzekach: Głaźna, Żelkowa Struga, Żelkowa Woda, Kamienna, generując poważny problem w skutecznym rozrodzie cennych ryb.

Działanie 3. Czynna ochrona torfowiska „Gogolewko”

Wykonane prace wpłyną na poprawę stanu **2,4 ha** powierzchni chronionego siedliska przyrodniczego „Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk” (7230), które jest zagrożone w skali Unii Europejskiej. Siedlisko to skupia całą gamę chronionych i/lub zagrożonych gatunków roślin, takich jak np.: kruszczyk błotny, kukułka Fuchsa, błotniszek wełnisty, bobrek trójlistkowy, kukułka krwista, kukułka plamista, kukułka szerokolistna, błotniszek wełnisty, drabik drzewkowaty, torfowiec kończysty, torfowiec błotny, błyszczce włoskowate

B. Inwentaryzacja i monitoring

Działanie 1. Monitoring ichtiofauny

Wynikiem stałej ciągłej opieki nad skanerami i 2 słupskimi przepławkami jest możliwość skutecznej migracji ichtiofauny na węzle wodnym w Słupsku.

Działanie 2. Monitoring nietoperzy

W wyniku zimowego liczenia nietoperzy na terenie PKDS i jego otuliny stwierdzono zimowanie 84 sztuk nietoperzy należących do **5 gatunków**: nocek Natterera, nocek rudy, gacek brunatny, mroczek późny i karlik.

Monitoring letni ukryć dla nietoperzy ujawnił łącznie 583 nietoperzy, najczęściej było karlików a wśród nich karlik malutki, następnie karlik większy, nocek Natterera, borowiec wielki i gacek brunatny. Po raz pierwszy w sztucznym ukryciu stwierdzono kolonię rozrodczą nocka Natterera.

Działanie 3. Inwentaryzacja przyrodnicza proponowanych form ochrony przyrody

Zmierzone parametry i dokonano charakterystyki przyrodniczej 3 proponowanych pomników przyrody-3 dębów szypułkowych w rejonie Żelkówka. Umożliwi to sprządzenie wniosku o uznanie za pomniki do Rady Gminy Kobylnica.

Efekt rzeczowy:

Należy podać wartości mierzalne:
Zadanie 2. Nadmorski Park Krajobrazowy -Liczba schronień nowych lub poddanych renowacji-35 szt - Liczba tablic (wykonanych/wyremontowanych)- 63 szt
Zadanie 3. Trójmiejski Park Krajobrazowy - Liczba tablic (wykonanych/wyremontowanych)-14 szt - Zakup wyposażenia/urządzeń- 5 szt
Zadanie 4. Wdzydzki Park Krajobrazowy - Liczba schronień nowych lub poddanych renowacji- 58 szt - Zakup wyposażenia/urządzeń- 4 szt
Zadanie 5. Kaszubski Park Krajobrazowy - Liczba tablic (wykonanych/wyremontowanych)-30 szt - Zakup wyposażenia/urządzeń- 2 szt
Zadanie 6. Zaborski Park Krajobrazowy - Liczba tablic (wykonanych/wyremontowanych)-5 szt
7. Park Krajobrazowy Dolina Słupi - Liczba schronień nowych lub poddanych renowacji-56 szt - Liczba tablic (wykonanych/wyremontowanych)- 62 szt

Należy opisać efekt rzeczowy, uzasadnić ewentualne rozbieżności pomiędzy efektem planowanym, a osiągniętym:
Zadanie 2.Nadmorski Park Krajobrazowy A. Czynna ochrona <u>Działanie 3. Ochrona gatunków ptaków i nietoperzy związanych ze zbiorowiskami leśnymi</u> W ramach działania w pierwszej połowie marca 2023 r. przeprowadzono inwentaryzację sów leśnych – sówecki, włośchatki, uszatki i puszczyka, polegających na stymulacji głosowej sów i nastuchach. Zakupiono budki lęgowe dla ptaków- 35 szt , które rozwieszono w lasach na terenie NPK. W okresie styczeń – luty 2023 r. przeprowadzono czyszczenie budek lęgowych dla ptaków. <u>Działanie 5. Wykonanie zabiegów pielęgnacyjnych w Alei Lipowej wzdłuż drogi Rzucewo-Osłonino.</u> Wykonano oznakowanie samosiewów lipowych, pozostawionych do dalszej pielęgnacji i utrzymania. Wykonano punkt edukacyjny przy Alei Lipowej poprzez wykonanie miejsca postojowego dla rowerów i samochodów, elementów małej architektury (stojak na rowery typu kłoda i ławostół) oraz ustawienie tablic edukacyjnych (11 szt) o tematyce poświęconej drzewom i Alei Lipowej oraz o NPK. Prace w obrębie zabytku prowadzono zgodnie z warunkami określonymi w decyzji Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków nr ZN.5146.271.2023.BC z dnia 13 października 2023 r. C. Zagospodarowanie turystyczne <u>Działanie 1. Ukierunkowanie ruchu turystycznego poprzez opracowanie i wykonanie tablic edukacyjnych na zejściach na plażę, szlakach turystycznych oraz na terenie miejscowości w NPK.</u>

Zakupiono materiały do konserwacji tablic edukacyjnych i informacyjnych na terenie NPK. Wyremontowano **46 szt** tablic informacyjnych i **6 szt** edukacyjnych.

Zadanie 3. Trójmiejski Park Krajobrazowy

C. Zagospodarowanie turystyczne

Działanie 1. Ukierunkowanie ruchu turystycznego poprzez ciągłe utrzymywanie we właściwym stanie technicznym szlaków pieszych, systemu ścieżek dydaktycznych, szlaku rowerowego, w celu ochrony najcenniejszych zasobów przyrody, poprzez umieszczenie i odnawianie oznakowania informacyjnego w rezerwach przyrody i na ścieżkach rowerowych.

W ramach działań uzupełniono infrastrukturę na terenie TPK: **3** tablice w terenie (1 graniczna z nazwą Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego, 2 edukacyjne przy dwóch rezerwach przyrody) oraz znaczniki z numerkami przystanków dydaktycznych na ścieżce w Samborowie – **20 szt.**

Uzupełniono **tabliczki dla 11** pomników przyrody.

Działanie 2. (dodatkové zrealizowane w ramach aneksu nr 1) Zakup 2 szt. tabletek wraz z akcesoriami, kamery inspekcyjnej endoskopowej oraz woderów /spodniobutów.

W ramach doposażenia pracowników na potrzeby prowadzenia działań ochrony czynnej oraz monitoringu zakupiono **dwie tablety** wraz z akcesoriami (obudową chroniącą przed uszkodzeniami) i torbą terenową.

Zakupiono **kamerę inspekcyjną** endoskopową – **1 szt** oraz **2 pary woderów**.

Zadanie 4. Wdzydzki Park Krajobrazowy

A. Czynna ochrona

Działanie 5. Czynna ochrona ptaków i nietoperzy na terenie WPK

W tym roku w ramach czynnej ochrony ptaków i nietoperzy na terenie WPK pracownicy Parku uzupełnili wybrane powierzchnie o nowe schronienia i częściowo wymienili zużyte budki. Łącznie wywieszono **18 schronów** dla nietoperzy, **21 budek lęgowych** dla ptaków nad jeziorem Schodno i Lipno. Planowana ilość zakupionych budek została zmniejszona w związku z wzrostem ich cen. Tam gdzie było to możliwe przeprowadzono prace naprawcze istniejących budek (łącznie **19 sztuk**). Zabezpieczono 5 budek lęgowych za pomocą opaski z blachy w celu ochrony przed drapieżnikami.

B. Inwentaryzacja i monitoring

Działanie 1. Inwentaryzacja, monitoring przyrodniczy oraz patrolowanie obszaru Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego

Zakupiono **aparat fotograficzny** wraz z akcesoriami do dokumentacji działań z inwentaryzacji, monitoringu przyrodniczego, działań z zakresu ochrony czynnej, patrolowania obszaru Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego na powierzchni ponad 18 tys ha. W ramach rozliczenia zadania przekazano około 1000 sztuk zdjęć do WFOŚiGW w Gdańsku.

C. Zagospodarowanie turystyczne

Działanie 1. Monitoring przepływu ruchu turystycznego oraz oznakowania szlaków rowerowych i pieszych na terenie WPK

Zakupiono **3 fotopułapki** na potrzeby monitoringu ruchu turystycznego. Planowane jest powtórzenie monitoringu w kolejnym roku.

W ramach zadania prowadzono monitoring na szlaku kajakowym na rzece Wdzie w okolicach miejscowości Loryniec, oraz na szlaku rowerowym „Wokół Jezior Wdzydzkich” na kładce na Przerębskiej Hucie. Zdecydowano się na te lokalizacje ze względu na możliwości techniczne i charakter miejsca. Pozwoliło to na oszacowanie w miarę dokładnych danych dotyczących ilości osób korzystających z wyżej wymienionych szlaków. Monitoring ilości osób korzystających ze spływów kajakowych pozwolił zauważyć skalę problemu. Przeprowadzono monitoring tablic edukacyjno - informacyjnych oraz oznakowania na 8 szlakach rowerowych o łącznej długości 179,5 km i 5 szlakach pieszych o łącznej długości 26 km WPK.

Zadanie 5. Kaszubski Park Krajobrazowy

C. Zagospodarowanie turystyczne

Działanie nr 1. Naprawa drobnej infrastruktury KPK

Tablice graniczne Parku informują o granicach administracyjnych obszaru chronionego jakim jest Park Krajobrazowy a tablice mapy przedstawiających powierzchnię, największe atrakcje przyrodnicze i turystyczne Parku. Obiekty te są źródłem informacji dla gości i lokalnej społeczności.

Ilość ponownie oznakowanych punktów granicznych Parku-**25 szt**

Ilość naprawionych tablic-map turystycznych-**5 szt**

Działanie nr 2.(dodatkové zrealizowane w ramach aneksu nr 1) Zakup drewnianych zbiorników na deszczówkę

Jednym ze sposobów rozwiązania problemów z suszą, a także obniżenia opłat jest koncepcja małej retencji. Jest ona realizowana z wykorzystaniem zbiorników na deszczówkę - ogrodowych beczek. Zastosowanie

systemów zagospodarowania wody deszczowej pozwala na wykorzystanie jej do podlewania terenów zielonych oraz roślin w donicach ogrodowych rozmieszczonych na posesji.

Ilość zbiorników-**2 szt**

Zadanie 6. Zaborski Park Krajobrazowy

C. Zagospodarowanie turystyczne

Działanie 1. Konserwacja i remont infrastruktury na ścieżkach edukacyjnych

Remont i konserwacja ścieżki Dolina Kulawy obejmowały:

- druk i wymianę **5 tablic** edukacyjnych;
- konserwację 9 szt. stelaży drewnianych do tablic edukacyjnych;
- wykonanie stóp fundamentowych dla 9 tablic edukacyjnych;
- konserwację wiaty edukacyjnej.

Zadanie 7. Park Krajobrazowy Dolina Słupi

A. Czynna ochrona

Działanie 2. Ochrona nietoperzy

W 2023 roku wymieniono skrzynki rozrodcze które uległy uszkodzeniu lub zostały zniszczone w wyniku penetracji dzięciołów. Głównie są to skrzynki drewniane typu: Stratmann, Angielski i Issel. Wymiana skrzynek lub przewieszenie w inną lokalizację powodowana była również wycinką drzew oraz wiatrołomami. Łącznie w 2023 roku wymieniono na nowe lub przewieszono ukrycia trocinobetonowe w ilości **41** sztuk oraz drewnianych **15** sztuk.

Działanie 4 (dodatkowe) - remont systemu umożliwiającego bezpieczną migrację płazów w pobliżu Łysomic

Wymiana na nowe **6 płotków** naprowadzających płazy do tuneli w systemie dla płazów w drodze powiatowej przy godowisku płazów pod Łysomicami. Oprócz wymiany 6 uszkodzonych płotków wykonawca prac umocnił rozmyte skarpy poprzez nawiezenie ziemi. Prace te ustabilizowały zagrożone rozmyciem odcinki systemu naprowadzającego płazy do tuneli, umożliwiających ich bezpieczne przemieszczanie się pod drogą powiatową w drodze na/z godowiska. Z systemu korzystają: ropuchy szare, żaby trawne i moczrowe oraz traszki zwyczajne a także drobne ssaki.

B. Inwentaryzacje i monitoring

C. Zagospodarowanie turystyczne

Działanie 1. Bieżące utrzymanie i konserwacja elementów 5 ścieżek przyrodniczych w Parku

W ramach utrzymania i remontu 5 ścieżek przyrodniczych w naszym Parku ustawiono: **18 tablic** opisujących atrakcje historyczne i przyrodnicze ścieżki; **23 tablic** kierunkowych na ścieżce przyrodniczej; wykonano od nowa 2 mostki przez strumień Huczek, 1 kładkę pieszą o długości 15 m przy niszy źródłiskowej, odnowiono schody na ścieżce, wymieniono poręcze i barierki zabezpieczające zejścia ze skarp.

Ustawiono **21 nowych tablic** opisujących pomniki przyrody oraz 19 nowych słupków kierunkowych na trasie rowerowej w Parku. Odnowiono zadaszenie na 1 wiacie turystycznej na przystani dla wodniaków w Leśnym Dworze.

Metodologia:

Należy podać metodologię wyliczenia efektu rzeczowego i ekologicznego (jeżeli dotyczy):

W odniesieniu do działań ochrony czynnej przyjęto bezpośrednią powierzchnię objętą działaniami lub liczbę gatunków i osobników na które ukierunkowano działania ochrony czynnej.

Przy ustalaniu efektu dotyczącego monitoringu określono liczbę stwierdzanych gatunków oraz liczbę budek poddanych monitorowaniu.

Przy działaniach dotyczących ukierunkowania ruchu turystycznego przyjęto liczbę obiektów (tablic, pomników, ścieżek) objętych działaniem.

W przypadku doposażenia pracowników przyjęto podniesienie skuteczności ochrony Parku na powierzchni całego Parku oraz liczbę zakupionego sprzętu.

Pomorski Zespół Parków Krajobrazowych

ul. Poniatowskiego 4a

76-200 Słupsk

.....
pieczęć firmowa Beneficjenta

26.04.2024r.
data

.....
podpisy i pieczętki imienne osób reprezentujących Beneficjenta

Opinia pracownika monitorującego WFOŚiGW w Gdańsku:

Akceptuję/nie akceptuję¹ sprawozdanie z realizacji zadania (jeżeli dotyczy)

Planowany efekt rzeczowy został¹ / nie został¹ osiągnięty

Rekomenduję¹ / nie rekomenduję¹ uzasadnienie przyczyn wystąpienia rozbieżności pomiędzy efektem rzeczowym planowanym do osiągnięcia, a rzeczywiście osiągniętym

Planowany efekt ekologiczny został¹ / nie został¹ osiągnięty

Rekomenduję¹ / nie rekomenduję¹ uzasadnienie przyczyn wystąpienia rozbieżności pomiędzy efektem ekologicznym planowanym do osiągnięcia, a rzeczywiście osiągniętym

Uwagi:

Pracownik monitorujący (data, podpis)Kierownik Działu (data, podpis)

Uwaga!

- 1. Osiągnięte i potwierdzone w formularzu przez Beneficjenta efekty rzeczowe i ekologiczne podlegają analizie na etapie rozliczenia umowy o dofinansowanie.*
- 2. Fundusz może wypowiedzieć umowę o dofinansowanie w przypadku, gdy zadeklarowane efekty rzeczowe i/albo ekologiczne zadania nie zostały osiągnięte.*
- 3. Więcej informacji nt. monitorowania efektów i dopuszczanych przez Fundusz rozbieżności pomiędzy efektami planowanymi do osiągnięcia, a rzeczywiście osiągniętymi można znaleźć na stronie www.wfos.gdansk.pl.*

¹ niepotrzebne skreślić